

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku Z. Ś.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 5 lutego 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 5 lutego 2016 r. oddalił apelację ubezpieczonego Z. Ś. od wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 10 lipca 2015 r. oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. z dnia 13 października 2014 r. odmawiającej mu prawa do wcześniejszej emerytury.

Sądy Apelacyjny uznał, że ubezpieczony nie spełnił warunków do przyznania prawa do emerytury w obniżonym wieku na podstawie art. 32 i art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm. zwanego dalej

rozporządzeniem z dnia 7 lutego 1983 r.), ponieważ wykazał on jedynie 10 lat i 11 miesięcy pracy w szczególnych warunkach zamiast wymaganych 15 lat. Do tego okresu nie zaliczono ubezpieczonemu pracy w Centrali [x] „U.” w okresie od dnia 2 maja 1985 r. do dnia 31 lipca 1991 r., ponieważ nie wykonywał wówczas pracy w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze skoro praca w narażeniu na promieniowanie jonizujące zajmowała mu nie więcej niż 5% ogólnego czasu pracy. Szkodliwe promieniowanie w naprawianych przez ubezpieczonego telewizorach miało miejsce jedynie wówczas, gdy odbiornik był włączony i gdy była zdjęta tylna pokrywa, a ubezpieczony znajdował się w odległości nie większej niż 50 cm od źródła promieniowania, co *de facto* miało miejsce wówczas, gdy diagnozował on usterkę. Sama jej naprawa odbywała się przy wyłączonym odbiorniku. Również praca ubezpieczonego z wykorzystaniem urządzeń optycznych oraz lutowanie poszczególnych elementów nie były wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Ubezpieczony nie był narażony na czynniki szkodliwe podczas wykonywania napraw u klientów, a pełniąc funkcję kierownika, poza naprawą sprzętu, zajmował się także nadzorem nad podległymi mu pracownikami, weryfikowaniem listy obecności, udzielaniem urlopów oraz innymi czynnościami administracyjnymi. Okoliczności te stanowiły przeszkodę do uznania spornego okresu za okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku wymienionym w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., w dziale XIV poz. 4 (prace narażające na działanie promieniowania jonizującego oraz prace narażające na działanie pól elektromagnetycznych w zakresie od 0,1 do 300.000 MHz w strefie zagrożenia), względnie poz. 5 (prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia - w kartografii, montażu mikroelementów wymagającego posługiwania się przyrządami optycznymi oraz przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych).

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony, zaskarżając go w całości oraz wnosząc o jego uchylenie wraz z wyrokiem Sądu Okręgowego, o „orzeczenie co do istoty sprawy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. poprzez oddalenie powództwa”, o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów

zastępstwa procesowego oraz wydatku poniesionego na dwie opłaty skarbowe od pełnomocnictwa, o przeprowadzenie dowodów zawnioskowanych w treści uzasadnienia skargi kasacyjnej na okoliczności tam wskazane, a także o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie.

Skarga kasacyjna została oparta na obu podstawach, tj. naruszenia prawa materialnego oraz przepisów postępowania, a to:

1) § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 maja 1972 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne w zakresie mikrofalowym (Dz.U. Nr 21, poz. 153, dalej jako rozporządzenie z dnia 25 maja 1972 r.) oraz § 6 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministrów Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 19 lutego 1977 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne w zakresie od 0,1 MHz do 300 MHz (Dz.U. Nr 8, poz. 33 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 19 lutego 1977 r.) przez ich niezastosowanie i przyjęcie, że skarżący był zobowiązany świadczyć pracę w warunkach szczególnych w zakresie promieniowania jonizującego w pełnym wymiarze czasu pracy,

2) poz. 4 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. oraz § 2 ust. 1 tego rozporządzenia przez niewłaściwe zastosowanie, tj. przyjęcie, że skarżący zobowiązany był świadczyć pracę w pełnym wymiarze czasu pracy w zakresie promieniowania jonizującego skoro § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 25 maja 1972 r. oraz § 6 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 19 lutego 1977 r. wykluczają taką możliwość,

3) poz. 24 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. przez niewłaściwe zastosowanie, tj. błędne przyjęcie, że skarżący nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach także w okresie sprawowania funkcji kontrolnych i nadzorczych,

4) poz. 4, poz. 5 i poz. 24 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. oraz § 2 ust. 1 tego rozporządzenia przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że skarżący nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy,

5) art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, że skarżący nie świadczył pracy w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy wbrew jego wyjaśnieniom i zeznaniom świadka A. K.,

6) art. 217 § 2 k.p.c. przez bezpodstawną odmowę przeprowadzenia dowodu uzupełniającego z zeznań świadka A. K. oraz uzupełniającej opinii biegłego sądowego.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołując się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, polegającego na tym, że § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 25 maja 1972 r. oraz § 6 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 19 lutego 1977 r. przewidywały brak możliwości świadczenia pracy w szczególnych warunkach w zakresie promieniowania jonizującego w pełnym wymiarze czasu pracy, podczas gdy § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. wymaga świadczenia pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Skarga kasacyjna jest ponadto oczywiście uzasadniona, „co wynika bezpośrednio ze wskazanej wyżej podstawy do przyjęcia przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej do rozpoznania. Ponadto przeprowadzone w sprawie dowody (wyjaśnienia powoda, zeznania świadka A. K. oraz opinia biegłego sądowego rewidenta) potwierdzają, iż niezależnie od regulacji uniemożliwiającej świadczenie pracy w szczególnych warunkach w pełnym zakresie czasu pracy w zakresie promieniowania jonizującego, iż powód wykonywał pracę w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas

może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienie prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz oczywistego uzasadnienia skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Ujęte w skardze przesłanki przedsądu wzajemnie się wykluczają. W orzecznictwie przyjęty jest pogląd, że nie można twierdzić, iż skarga jest oczywiście uzasadniona (co ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone naruszenia prawa są widoczne na pierwszy rzut oka, bez pogłębionej analizy prawnej) i że jednocześnie w sprawie występują poważne zagadnienia prawne, które wymagają zaangażowania Sądu Najwyższego w dokonanie pogłębionej interpretacji niejasnych przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, niepubl.). To co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675225). Zatem nie do pogodzenia z oczywistością skargi jest stawianie w niej zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, ani wskazywanie na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia lipca 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662).

Stosownie do utrwalonego orzecznictwa dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym

orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, czy z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307). Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć też problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Takich wymogów nie spełnia przedstawione w skardze „zagadnienie prawne”, ponieważ sprowadza się ono do potrzeby wyjaśnienia sugerowanej przez skarżącego wzajemnej sprzeczności wymogów zawartych w rozporządzeniach z dnia 25 maja 1972 r. i z dnia 19 lutego 1977 r., które ze względów bhp ograniczały czas przebywania pracownika w strefach promieniowania jonizującego, z wymogami rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., które dla zaliczenia prac do

pracy w szczególnych warunkach nakazuje, aby świadczenie tego rodzaju pracy miało miejsce stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Tak sformułowany problem, jak i wywody skargi kasacyjnej, zdają się sugerować, że skarżący wykonywał pracę w strefach promieniowania jonizującego stosując się do ograniczeń czasowych wynikających z rozporządzeń z dnia 25 maja 1972 r. i z dnia 19 lutego 1977 r. Świadczył zatem pracę w szkodliwych warunkach w maksymalnych dopuszczalnych tymi przepisami normach i dlatego, jego zdaniem, należy ją zaliczyć do prac w warunkach szczególnych wykonywanych stale i w pełnym (dopuszczalnym) zakresie, stosownie do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

Sytuacja taka nie ma jednak miejsca w sprawie, co czyni sformułowane w skardze zagadnienie pozornym na tle stanu faktycznego ustalonego w sprawie. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 sierpnia 2012 r., I UK 130/12 (LEX nr 1265553), wymaganie wykonywania pracy w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy należy odnosić do pracowników, których czas pracy nie jest w żaden sposób umniejszony ze względu na ich cechy osobiste, lecz czas wymagany dla danego stanowiska, choćby skrócony, lecz tylko ze względu na szczególne warunki i zagrożenia wynikające ze świadczenia pracy na tym stanowisku. Gdyby nawet uznać, że przewidziana w obowiązujących przepisach - ze względu na charakter zatrudnienia lub związane z nim warunki - norma czasu pracy w rozmiarze odbiegającym od powszechnie obowiązującego, stanowiła pełny wymiar czasu pracy, to nie można pominąć koniunktywnego wymagania wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przewidzianym dla stanowiska, na którym takie warunki występowały. Ponadto, pracownika należy uznać za zatrudnionego w warunkach szkodliwych dla zdrowia wówczas, gdy praca w takich warunkach należy do jego podstawowych obowiązków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 1977 r., I PRN 99/76, OSNC 1977 nr 8, poz. 145). Tymczasem jak wynika z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sądy obu instancji, skarżący „pracował w szczególnych warunkach wówczas, gdy diagnozował usterkę telewizora produkcji radzieckiej oraz wtedy, gdy dokonywał rozlutowań i lutowań mikroelementów przy użyciu przyrządów optycznych, czynności te jednak nie pochłaniały całego wymiaru czasu pracy ubezpieczonego”, „wielokrotnie w ciągu dnia wyjeżdżał on w celu

dokonywania napraw w domach klientów (czasem jeździł nawet do piętnastu klientów dziennie) - spędzał więc sporą część czasu pracy w podróży, w której nie był narażony na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia”, a ponadto „obok prac w szczególnych warunkach (polegających na naprawach odbiorników telewizyjnych,), wykonywał również inne prace, niezwiązane z narażeniem na działanie czynników szkodliwych. Ustalono też, że praca w narażeniu na promieniowanie jonizujące zajmowała skarżącemu nie więcej niż 5% ogólnego czasu pracy. Poczynione w sprawie ustalenia faktyczne, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398³ § 3 k.p.c.), nie pozwalają zatem na stwierdzenie, by skarżący wykonywał prace w strefach promieniowania jonizującego w maksymalnych dopuszczalnych normach wynikających z rozporządzeń z dnia 25 maja 1972 r. i z dnia 19 lutego 1977 r. (skrótowych w stosunku do wymiaru powszechnie obowiązującego), lecz że prace te stanowiły zaledwie 5% jego ogólnego czasu pracy. Ustalenia te powodują, że sformułowane w skardze „zagadnienie prawne” wykracza poza podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku, a jego wyjaśnienie nie jest konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy skarżącego.

Brak jest również podstaw do przyjęcia, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Stosownie do dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą

zasadność skargi kasacyjnej w ujęciu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Oczywiście naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jure, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Oznacza to, że we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171), a o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Wniesiona skarga kasacyjna nie spełnia zatem wymienionych wyżej warunków wobec braku wskazania jakiegokolwiek przepisu, którego naruszenie miałoby być oczywiste nie wskazuje, odwołując się jedynie do argumentacji zawartej w uzasadnieniu jej podstaw.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.